

Jelentés a tőkekiáramlási folyamatokról

Nemzeti esettanulmány - Magyarország

Háttéranyag a DemNet Alapítvány

Capital Flight Report 2013 c.

országjelentéséhez

2013. december

TARTALOMJEGYZÉK

1. Összegzés és ajánlások	3
2. Helyzetkép és kilátások.....	5
2.1. Alacsony növekedés és tartósan magas államadósság.....	5
2.2. Magas fogyasztási adók, a tőkejövedelmek alacsony adóztatása, szektorális különadók, hiányzó progresszió a munkajövedelmek adóztatásában.....	7
2.3. Szerény növekedés a hivatalos fejlesztési támogatások (ODA) szintjében.....	9
2.4. Magyar vállalkozások adóparadicsomokban és a magyar offshore-diskurzus	10
3. A pénzmosás elleni szabályozás Magyarországon	13
4. Az adófizetés és a tényleges tulajdonlás átláthatósága	14
5. Az EU-szabályozás és a globális szabályozás támogatása	15
6. Hivatalos fejlesztési támogatás, tőkekiáramlás és adózás alóli kibújás.....	16
7. Az információkhoz történő hozzáférés	17
Fontosabb látogatott weboldalak	21
Nemzetközi források.....	21
Magyar kormányzati források és közintézmények oldalai	21
Akadémiai, üzleti és civil források oldalai	22
Médiaforrások (oknyomozó újságírói oldalak).....	22
8. Összegzés és ajánlások	17
Akronímák és egyéb rövidítések jegyzéke	19
Ábrák és táblázatok jegyzéke.....	20
Hivatkozások.....	22

1. Összegzés és ajánlások

1. Az elmúlt évben a *magyar gazdaság* még recesszióban volt, és bár rövid távon mérsékelt növekedés várható, az ország középtávú kilátásai bizonytalanok, tükrözve a magyar gazdaság sebezhetőségét. Az elmúlt időszak több hullámban zajló költségvetési stabilizációjának magas ára volt: egyrészt jelentősen csökkent a beruházási ráta, másrészt visszaesett az üzleti bizalom is.

A teljes *magyar adóztatás* a GDP arányában valamivel elmarad az EU-átlagtól: 2011-ben (beleértve a társadalombiztosítási járulékokat is) 37% volt. A közvetett adók szerepe kiemelkedő: részben az általános ÁFA-kulcs 27%-os, kiugró mértéke, részben pedig a számos más országban nem létező helyi iparüzési adó (HIPA) miatt. Nemzetközi összehasonlításban a vállalatok adóztatása összességében inkább alacsony, a 2009 óta bekövetkezett jelentős adóváltozások következtében pedig a közvetlen adók szerepe mérsékelt. A személyi jövedelem adóztatásában megszűnt a progresszivitás, miközben a vállalatokat szektorális különadók terhelik többek között a pénzügyi, az energia-, a kiskereskedelmi és a telekommunikációs ágazatban.

2. A *magyar hivatalos fejlesztési támogatás (Official Development Assistance, ODA)* 0,11% volt a 2011-es bruttó nemzeti jövedelem (GNI) arányában. Ez az arány ugyan elmarad attól, amit Magyarország 2004-ben, EU-csatlakozásakor vállalt, de fokozatosan nőtt a legutóbbi időkig.

3. A *globális offshore* pénzügyi központokban jelenlevő magyar vállalkozások aránya folyamatosan nőtt az elmúlt két évtizedben, miközben bizonyos magyarországi települések ugyancsak kedvező környezetet kínálnak a határokon átnyúló illegális pénzügyi mozgások, illetve a káros adózási gyakorlatok, az adózás alóli kibújás számára. Bár az offshore pénzügyi áramlásokról heves politikai csatározások zajlanak Magyarországon, és e jelenség káros következményei egyre jobban tudatosulnak a magyar közvéleményben, e viták kapcsán a fejlődő országokkal kapcsolatos szolidaritás motívuma nem szokott felmerülni.

4. *Nemzeti pénzmosás elleni szabályozás.* Annak érdekében, hogy a magyar szabályozás teljes mértékben megfeleljen az Európa Tanács Pénzmosás Elleni Bizottsága, a MONEYVAL ajánlásainak, idén Magyarország elfogadta a 2013. évi LII. törvényt a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról (PME/TFM törvény). A pénzmosás elleni fellépés kiemelt szervezete Magyarországon a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala (NAV KH) keretében működő Pénzmosás Elleni Információs Iroda (PEII). A

PEII informatikai rendszerében regisztrálja a gyanúsnak tekinthető pénzmozgások tranzakcióit, ehhez az adatbázishoz azonban csupán a PEII-ben dolgozó tisztviselőknek van hozzáférésük.

5. *Az adófizetés és a tényleges tulajdonlás átláthatósága.* A magyar vállalkozásokkal kapcsolatos alapadatok egy része nyilvánosan és ingyenesen elérhető, azonban a cégszámokhoz ez a köre meglehetősen korlátozott, nem terjed ki többek között a részletes tulajdonosi adatokra, illetve a vállalati mérlegekre sem. További probléma, hogy a nemzetközi tranzakciókat bonyolító vállalkozásoktól Magyarország nem követeli meg az országról országra történő pénzügyi jelentést (country-by-country financial reporting), illetve nem írja elő a rezidens adófizetőknek, hogy jelentsék, hogy milyen más országokban adóznak nem-rezidensként.

6. *Az EU-szabályozás támogatása.* Magyarország beépítette az EU szervezeteinek fő ajánlásait az új PME/TFM törvénybe, ennek elismeréseként a MONEYVAL 2013 őszi 42. plenáris találkozóján Magyarországot levették a pénzmosás elleni szabályozás ügyében kiemelt beszámolóra kötelezett országok listájáról.

7. *A globális szabályozás támogatása.* Az OECD Globális Fóruma az „Adózás céljából megvalósítandó átláthatóság és információcsere érdekében” (GFT) szintén úgy értékeli, hogy a pénzmosás elleni szabályozás terén a magyar jogalkotás számottevően javult a közelmúltban, és közeledett a nemzetközi egyezményekben megfogalmazott adózási irányelvekhez. Továbbra is gondot jelent a tulajdonlás kérdésében, különösen a Magyarországon bejegyzett külföldi vállalkozásokat tekintve, hogy a tulajdonosi adatok elérhetősége nem teljeskörűen biztosított. Hiányzik továbbá az a támogató háttérkörnyezet (nyilvános civil és szakmapolitikai viták, illetve oktatás-képzés) amely biztosíthatja a progresszív szabályozási változások tartósságát; mindez nehézségeket okozhat az implementáció folyamatában, illetve a mindennapi jogalkalmazásban.

8. *Hivatalos fejlesztési támogatás, tőkeáramlás és adózás alóli kibújás.* A magyar nemzetközi fejlesztési (NEFE) politikai stratégia jelenleg revízió alatt van. A civil szervezetek számára megküldött előzetes stratégiai anyagok nem tesznek említést a nemzetközi fejlesztésben az adózással kapcsolatos tőkeáramlás elleni küzdelem integrált támogatásáról. Ez ugyanakkor részben praktikus okokra vezethető vissza: a magyar magánvállalkozások jellemzően csekély méretük miatt nem nagyon vannak jelen a nemzetközi fejlesztési projekteken.

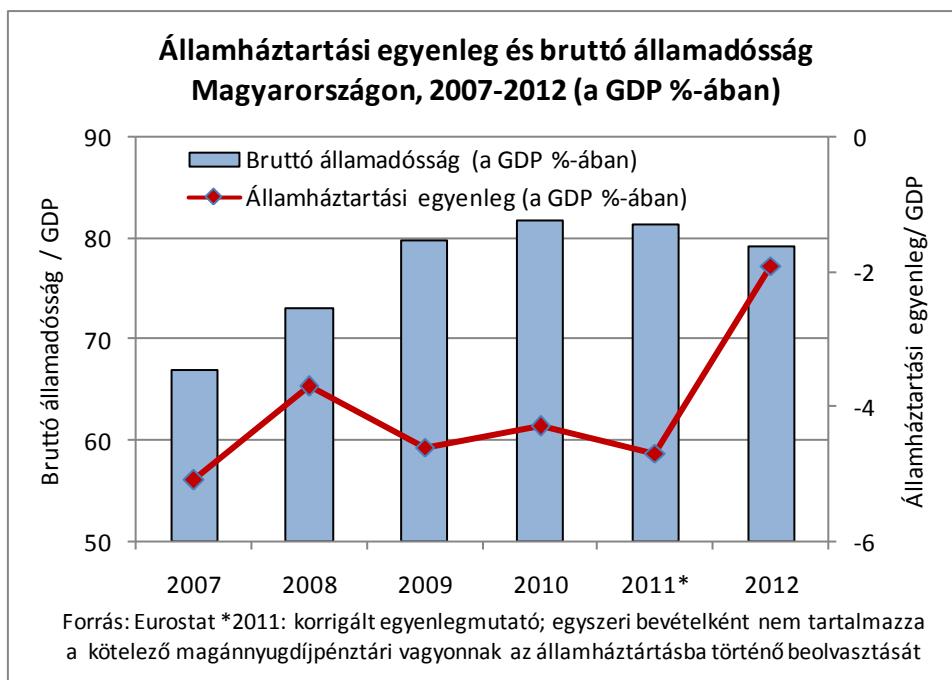
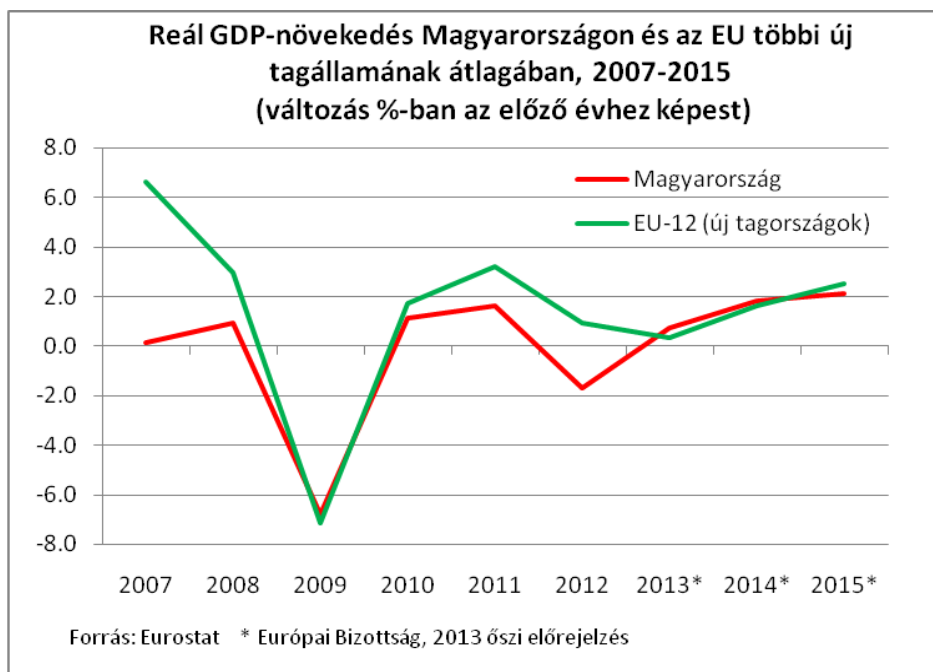
9. *Az információkhoz történő hozzáférés.* A magyar államigazgatási szervek képviselői jellemzően a formális okokból már elkészített és nyilvánosan elérhető (információtartalmukban viszont korlátos) anyagokat biztosítják a civil érdeklődőknek, bilaterális személyes beszélgetésekre inkább, nyilvános vitára viszont kevésbé nyitottak. Az információk összegyűjtésében ugyanakkor támaszkodni tudunk oknyomozó újságírók, illetve akadémiai szférában dolgozó kutatók segítségére.

10. *Ajánlások:* Magyarországnak PME/TFM törvénye mellé be kellene építenie szabályozásába az adózás és a tulajdonlás átláthatóságának hiányzó irányelveit, konkrétan: (1) ingyenesen biztosítani kell a nyilvános elektronikus cégregiszterben a részletes tulajdonlási adatokhoz történő hozzáférést; (2) meg kell követelni az országról országra történő jelentéstételt a határokon átnyúlóan működő vállalkozásoktól; (3) biztosítani kell, hogy a témakörben a kormányzat által megrendelt szakértői tanulmányok és szakpolitikai kockázatértékelések, illetve elemzések eredményei eljussanak a nyilvánossághoz, a civil szervezetekhez és a magángazdasági szereplőkhöz; (4) a magyar NEFE-stratégiába integrálni kell az illegális tőkeáramlás és az adózás alóli kibújás elleni küzdelem elvét; (5) támogató környezetet kell kialakítani a jövőbeli progresszív szabályozási változásokhoz – oktatási, képzési programok, illetve a globális szolidaritáshoz kapcsolódó folyamatok nemzetközi kutatási eredményeinek rendszeres közzététele révén.

2. Helyzetkép és kilátások

2.1. Alacsony növekedés és tartósan magas államadósság

2012-ben a magyar gazdaság még recesszióban volt: a GDP reál értékben 1,7 százalékkal csökkent. Bár a 2013-as év egészében és 2014-ben szerény pozitív növekedés valószínű, a magyar GDP még a jövő évben is elmarad a globális pénzügyi válság előtti szintjétől, ráadásul középtávon sem várható erőteljes növekedés. **Az Európai Unióhoz történt csatlakozás óta eltelt időszakban a magyar növekedési teljesítmény lényegesen gyengébb volt az EU többi új tagországáénál, és várhatóan csak 2013-2014-ben éri el az új EU-tagállamok átlagát** (lásd a következő ábrát).



A szerény magyar növekedési potenciál (EC 2013:72) egyik fő oka **az elmúlt évtized terhes fiskális politikai öröksége**. A globális pénzügyi válság kitörésekor a magyar **bruttó államadósság** már meghaladta a GDP 70%-át, majd 2009 vége óta a bruttó hazai termék 80%-a körüli szinten stabilizálódott, pedig **több hullámban erőteljes fiskális kiigazító lépések zajlottak**. Bár a múlt évben az államháztartás hiánya (a GDP 1,9%-a) az EU-országok

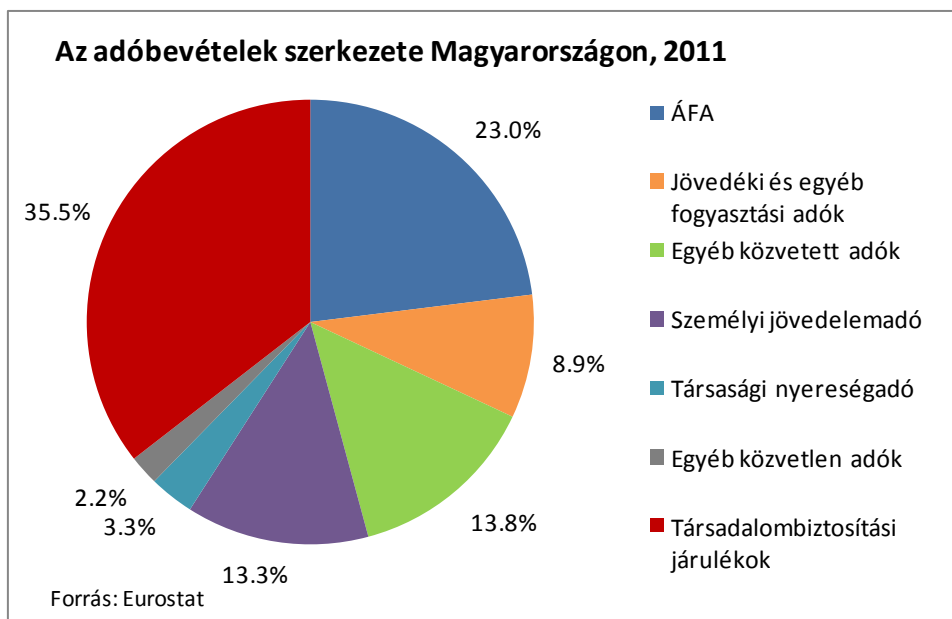
összevetésében mérsékelt volt, és mind a magyar külkereskedelmi mérleg, mind pedig a fizetési mérleg többlettel zárt, a makropénzügyi stabilizációnak komoly ára van: **jelentősen csökkent a beruházási ráta, és romlottak az üzleti környezet, illetve a fogyasztói bizalom mutatói is.**

A magyarországi pénzügyi szektor különösen megsínylette az elmúlt 5 év folyamatait: miközben a 2003-2009 közötti időszakban az országban működő nyolc nagybank mindegyike jelentős profitot realizált, addig az elmúlt két évben négy magyarországi nagybank is negatív eredménnyel zárt. Az ingatlanhitelezés üzleti veszteségeit ugyanis a banki különadók, illetve a devizahitelek egyösszegű, mesterséges árfolyamon történő törlesztéséhez (az ún. végtörlesztéshez) kapcsolódó terhek tovább növelték (Várhegyi 2012). Ezzel együtt a magyarországi nagybankok pénzügyi stabilitása ezidáig fennmaradt, mivel a veszteségesé vált itteni leánybankokat anyabankjaik, azaz végső (osztrák, német, illetve olasz) tulajdonosaik jelentős tőkepótló juttatásokkal segítették ki.

Összességében a magyar gazdaság még mindig sebezhető, kilátásai így erősen bizonytalanok. Nem valószínű, hogy Magyarország az évtized vége előtt bevezeti az eurót, és arra számíthatunk, hogy a fiskális politikai feszültségek fennmaradnak, miközben a középtávú gazdasági növekedés kedvező esetben is legfeljebb mérsékelt ütemű, 1,5-2% körül lehet.

2.2. Magas fogyasztási adók, a tőkejövedelmek alacsony adóztatása, szektorális különadók, hiányzó progresszió a munkajövedelmek adóztatásában

Az Eurostat adatai szerint a teljes magyar adóztatás (beleértve a társadalombiztosítási járulékokat is) a GDP arányában 2011-ben 37% volt, ami a 12. legmagasabb az uniós rangsorban, és valamivel elmaradva az EU-átlagtól (38,4%). 2000 óta a teljes magyar adóztatás mértéke a GDP 37 és 41 százaléka között oszcillált; csúcsát 2007-ben érte el (40,4%), a válság időszakában viszont jelentősen csökkent. **A közvetett adók szerepe kiemelkedő,** 45,8%-os súlyuk a teljes adóztatásban a harmadik legmagasabb az EU-ban Bulgária és Románia után. A fogyasztás implicit adórátája stabilan magas: az általános ÁFA-kulcs mértéke 2009-ben 25%-ra nőtt a korábbi 20%-ról, majd 2012-ben 27%-ra emelkedett, így az ÁFA-bevételek a válság időszakában is jelentősek maradtak. Mivel a számos más országban nem létező helyi iparüzési adó (HIPA) statisztikai értelemben közvetett adónak minősül, a magyarországi „egyéb termékek és szolgáltatások közvetett adója” a legmagasabb az EU-ban.



Ezzel szemben – a 2009 és 2011 között bekövetkezett jelentős adócsökkentések miatt – **a közvetlen adók szerepe mérsékelte** az EU-országok összevetésében, mind az adókulcsokat, mind pedig a közvetlen adók relatív súlyát tekintve (az összes adóterheléshez mérten). Az elmúlt három évben a magyar adórendszer jelentős változásokon ment keresztül: a személyi jövedelemadózásban lényegében megszűnt a progresszivitás (az SzJA 16%-os szinten egykulcsossá vált), a társasági nyereségadó kulcsa pedig 19% lett. A HIPA 2%-os kulcsát is tekintetbe véve az üzleti vállalkozások marginális adóterhe 2011-ben 20,6% volt (Eurostat 2013:94). Az **üzleti jövedelmek mérsékelte adóztatása** miatt a tőkejövedelmek súlya a GDP-ben csupán 5%, ami az egyik legalacsonyabb az Európai Unióban¹.

A magyar adórendszer ugyanakkor kevésbé ‘vállalkozásbarát’ mint amit a fenti számok sugallnak. 2010 óta ugyanis **számtalan szektorális különadó** került bevezetésre: többek között a pénzügyi intézményeket és a biztosítótársaságokat terhelő speciális adó, valamint az energiaszolgáltatókat, a kiskereskedelmi és a távközlési vállalkozásokat terhelő különadók. Ezen túlmenően, miközben néhány kisebb adó megszűnt, újak jelentek meg (lásd az egészségtelen élelmiszerekre kivetett népegészségügyi termékadót, a baleseti adót, a pornográf tartalmú

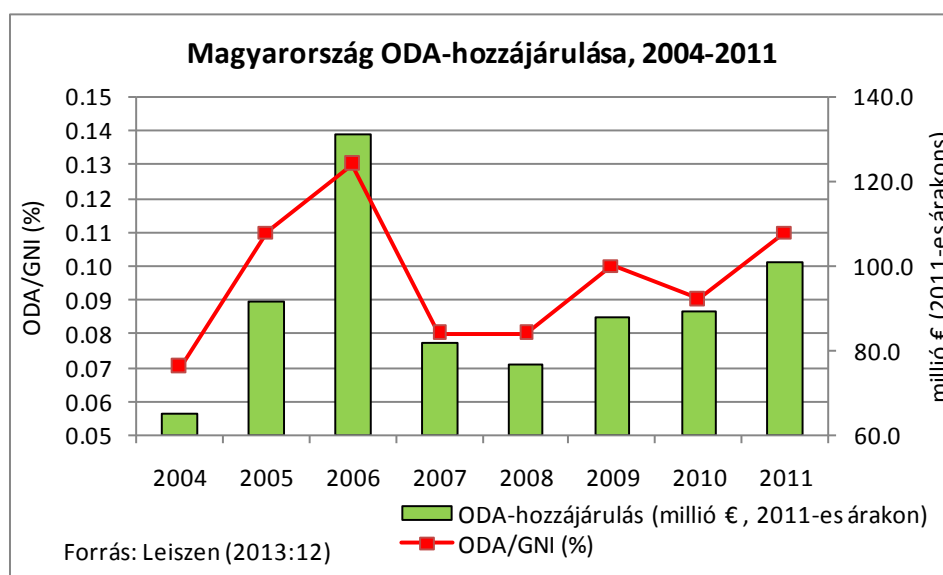
¹ Megjegyzés: a helyi iparüzési adó (HIPA) az Eurostat klasszifikációja alapján az ”egyéb termékek és szolgáltatások közvetett adója” kategóriába sorolódik (Eurostat, 2013: 94).

termékekre és szolgáltatásokra kivetett kulturális adót vagy az online szerencsejátékok adóztatását).

Bár a munkát terhelő implicit adórátá (38,4%) lényegesen csökkent az elmúlt három évben, még mindig magasabb az EU átlagánál (35,8%). A társadalombiztosítási járulékok súlya 35,5% a teljes adóztatásban, és szintjük a 9. legmagasabb az EU-ban. A foglalkoztatás alacsony szintje miatt ugyanakkor a munkát terhelő adókból és járulékokból származó költségvetési bevételek GDP-hez viszonyított aránya viszonylag alacsony EU-összevetésben.

2.3. Szerény növekedés a hivatalos fejlesztési támogatások (ODA) szintjében

Az államszocialista időszakban a nemzetközi fejlesztés fontos szerepet játszott a magyar külpolitikában. A ‘technikai és tudományos együttműködés’ nevet viselő kooperációknak köszönhetően szoros kapcsolatok épültek ki számos szocialista orientációjú fejlődő országgal (pl. Angolával, Kubával, Etiópiával, Laossal és Vietnammal). A katonai segítségnyújtás mellett (ami a teljes segély 30-40%-ára volt becsülhető) a magyar támogatás kiterjedt oktatási és képzési ösztöndíjak nyújtására, illetve mezőgazdasági és élelmiszeripari technológiatranszferre. A csúcsideszakban, az 1980-as években, a fejlődő országok segélyezése megközelíthette a magyar nemzeti jövedelem 0,7%-át (Leiszen 2013:5). Az államszocializmus bukásával ugyanakkor Magyarország szinte teljesen felhagyott a fejlődő országok segélyezésével, és csupán 1996-ban, az OECD-hez történő csatlakozással indultak újra a magyar nemzetközi fejlesztési támogatások.



2004-ben, amikor Magyarország az Európai Unió teljes jogú tagja lett, elköteleződött amellett, hogy a magyar hivatalos fejlesztési segély (Official Development Assistance, ODA) a nemzeti jövedelem (Gross National Income, GNI) arányában fokozatosan emelkedik: 2010-ig az ODA/GNI arány eléri a 0,17%-ot, 2015-ig pedig a 0,33%-ot (Leiszen 2013:13). Bár ezen arányok elérése nem sikerült, **Magyarország a legutóbbi időkhöz fokozatosan növelni tudta ODA-hozzájárulását**², mind nominálisan (2011. évi változatlan áras euróban), mind pedig a GNI arányában. A 2011-ben elért 0,11%-os ODA/GNI arány az EU akkori 27 országa között a 21. legmagasabb volt, és az új EU-tagállamok körében átlagosnak számít.

2.4. Magyar vállalkozások adóparadicsomokban és a magyar offshore-diskurzus

Az OECD általánosan elfogadott kritériumrendszere alapján Magyarország nem minősül adóparadicsomnak (az adóparadicsomok listáját lásd: OECD 2000:17). Bizonyos globális összehasonlító felmérések viszont arra utalnak, hogy **Magyarország is játszik bizonyos, bár nemzetközi összevetésben igen szerény szerepet a határokon átnyúló illegális pénzügyi áramlások és a káros adózási gyakorlatok, az adózás alóli kibújás ösztönzésében**. A Tax Justice Network (TJN) 2011-re vonatkozó Pénzügyi Titkossági Indexe (Financial Secrecy Index, FSI) szerint Magyarország ebben a negatív világrangsorban az 56. helyet foglalta el: a magyar FSI értéke 47 volt a 0-tól 100-ig terjedő skálán, ami az országot Írországgal, Olaszországgal, Lettországgal, Máltával, Hollandiával és az Egyesült Királysággal közös pénzügyi titkossági klaszterbe pozicionálta.

Az adóparadicsomokat érintő magyarországi diskurzusban a domináns értelmezési szál az offshore pénzügyi központokba kimenekített jövedelmek jelentik. A magyar politikai és gazdasági elit számos reprezentánsa kapta már meg az „offshore lovag” minősítést – különösen az egyik kisebb ellenzéki párt, az LMP aktív e téma ébren tartásában az országgyűlésben.³ Az „offshore lovag” megnevezés arra a vélekedésre utal, hogy bizonyos érintett politikusok, köztisztviselők, illetve a közszférától kapott megrendelésekből vagyont felhalmozó személyek legfeljebb részben adóznak és jövedelmeiket adóparadicsomokban – a magyarországi

² Megjegyzendő, hogy az ODA trendjében a 2005-2006-os évek csupán formális értelemben kilógó (outlier) adatok; szubsztantív statisztikai értelemben (adósságelengedés nélkül) a trend folyamatos, mérsékelt növekedés 2004 óta.

³ Például: „Mikor úzi ki a Kormány az offshore lovagokat az államigazgatásból?” (az LMP két parlamenti képviselőjének interpellációja, 2013. augusztus 26.)

adóhatóságtól és civil kontrolltól távol – fialtatják. A tisztességes, fair adózásért folytatott kampányt, különösen a közpénzek transzparens felhasználásának kontextusában, civil szervezetek, illetve oknyomozó újságírók is segítik. Kiemelendő az „atlatszo.hu” oknyomozó újságírói portál szerepe, de vezető gazdasági hetilapok (Figyelő), a vezető konzervatív hetilap (Heti Válasz) és a vezető liberális hetilap on-line verziója (hvg.hu) szintén kiemelten foglalkoznak az offshore kérdésével, sőt a téma a legnagyobb látogatottságú magyarországi on-line portálok (Index, Origo) is fókuszba került az utóbbi időben. Vélhetően nem független az **élesedő politikai vitáktól, illetve az offshore pénzügyi áramlások negatív következményeinek a közvéleményben történő növekvő tudatosulásától** a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) egyik szakpolitikai reakciója. Az NFÜ 2013 szeptember elejétől új átláthatósági követelményt támaszt azokkal a vállalkozásokkal szemben, amelyek az EU Strukturális és Kohéziós Alapjainak pályázati támogatásaiból részesednek: az érintett társaságoknak átláthatósági nyilatkozatot kell kitölteniük és részletesen tájékoztatniuk kell az NFÜ-t tulajdonosi-vezetői kapcsolataikról, gazdasági teljesítményükről, illetve külföldi kötődéseikről.⁴

Az adózás alóli kibújást, illetve az illegális pénzügyi áramlásokat érintő magyarországi offshore diskurzusból ugyanakkor **teljességgel hiányzik a fejlődő országok iránti szolidaritás motívuma**. Ennek két valószínű oka is lehet: egyrészt a magyar nemzetközi fejlesztési (NEFE) politikának egyik fő célja bevallottan a magyar magánvállalkozások piacra jutásának segítése a fejlődő országokban⁵, másrészt európai összevetésben a magyar közvélemény az egyik legkevésbé tájékozott a fejlődő országokban élő szegény népesség segélyezését, illetve a nemzetközi fejlesztési együttműködést tekintve⁶.

Az elmúlt húsz évben folyamatosan nőtt azoknak a magyar vállalkozásoknak a száma, amelyeknek bejegyzett tulajdonosuk van valamelyik globális pénzügyi offshore központban (Bisnode Hungary, 2013). A magyar vállalkozások számára Ciprus, a Seychelle-szigetek (hivatalosan: Seychelles Köztársaság) és Svájc számít a három legnépszerűbb adóparadicsomnak. A Tax Justice Network (TJN) 2012 júliusában készített átfogó elemzése a

⁴ A részletekről lásd: <http://vallalkozoi.negyed.hu/vnegyed/20130913-az-nfu-segit-ha-tul-nehez-az-offshore-nyomtatvany.html>

⁵ Lásd például a kötött segélyezés speciális szerepét a magyar nemzetközi fejlesztési politikában (Bartha 2013:19).

⁶ Lásd például az Eurobarometer 2012 vonatkozó adatait

nemzetközi offshore pénzügyi hatásairól arra a következtetésre jutott, hogy – a világ legfejlettebb országait leszámítva – Magyarország a 13. helyen (Európában Oroszország után a második helyen) áll a nemzetközi tőkeáramlás negatív következményeit elszenvedő országok rangsorában (Henry, 2012:55). A Magyarországról történő tőkeáramlás mértékét a TJN 180,2 milliárd euróra becsülte. Bár a témában járatos magyar szakértők túlnyomó többsége e sokkoló becslést eltúlzottnak értékeli⁷, a TJN elemzésének jelentős szerepe van abban, hogy korábban nem tapasztalt, intenzív vita bontakozott ki szakértő közgazdászok, a civil szervezetek képviselői, a média és a politikai elit meghatározó szereplői között a tisztességes, fair adózásról.

A 15 legnépszerűbb adóparadicsom a magyarországi vállalkozások körében (2013. április)

Offshore pénzügyi központok*	Az adott offshore területen is bejegyzett magyarországi vállalkozások száma
Ciprus	1452
Seychelles Köztársaság (Seychelles-szigetek)	1168
Svájc	906
Panama	661
Belize	584
Luxemburg	575
Liechtenstein	562
Marshall-szigetek	138
Hong Kong	119
Gibraltár	97
Dominikai Közösség	70
Bahamai Közösség (Bahama-szigetek)	34
Egyesült Arab Emirátusok	27
A Holland Királyság részét képező karib-tengeri szigetek (korábban Holland Antillák)	20
Bermuda-szigetek	15

* Megjegyzés: Írország, Hollandia és az Egyesült Államok nélkül

Forrás: *Bisnode Hungary (A regisztráció időpontja: 2013. április 12.)*

A közelmúlt oknyomozó vizsgálódásai ugyanakkor rámutattak a magyar offshore mérleg másik oldalára is. Eszerint Magyarország a nemzetközi offshore világában kettős szerepkörben van jelen: **bizonyos magyarországi települések ugyanis a nemzetközi offshore kedvelt**

⁷ Lásd erről: Magyar offshore-vagyon: mennyi az annyi? 2012 augusztus 6., [atlatszo.hu](http://atlatszo.hu/2012/08/06/magyar-offshore-vagyon-mennyi-az-annyi/). Letölthető: <http://atlatszo.hu/2012/08/06/magyar-offshore-vagyon-mennyi-az-annyi/>

célpontjainak számítanak. Elsősorban azok a települések játszhatnak ilyen szerepet, amelyekben a helyi iparüzési adó (HIPA) kulcsa nulla, illetve egyidejűleg a földrajzi elhelyezkedésük kedvezőnek számít. Az érintett települések jellemzően a Közép-Magyarország régióban találhatóak, vagyis a főváros, illetve a nemzetközi repülőtér közelében, és rendelkeznek a működő üzleti környezet elemi feltételeivel. Figyelemre méltó, hogy ezek a települések többek között cseh és szlovák közép vállalkozások, valamint brazil és mexikói nagyvállalatok számára is vonzó offshore célpontokként működnek.⁸

3. A pénzmosás elleni szabályozás Magyarországon

Magyarország a közelmúltban jelentős erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy a pénzmosás elleni küzdelemben a magyar szabályozás teljes mértékben összhangban legyen az EU szabályozásával és az európai irányelveket, illetve az egyes országok számára konkrét ajánlásokat megfogalmazó szervezet, az Európa Tanács Pénzmosás Elleni Bizottsága, a MONEYVAL javaslataival. Ebben a folyamatban 2013-ban kiemelt lépés volt **a 2013. évi LII. törvény elfogadása „a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról”** (a 2007. évi CXXXVI. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról, PME/TFM törvény). Ennek elismeréseként a MONEYVAL 2013 őszi 42. plenáris találkozóján Magyarországot levették a pénzmosás elleni szabályozás ügyében kiemelt beszámolóra kötelezett országok listájáról. Jelenleg Magyarországnak az OECD égisze alatt a nemzetközi pénzmosás elleni közös fellépés érdekében életre hívott független munkacsoport (a FATF) értékelése nyomán csupán normál jelentéstételi kötelezettsége van.

A pénzmosás elleni fellépés kiemelt szervezete Magyarországon a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala (NAV KH) keretében működő Pénzmosás Elleni Információs Iroda (PEII), amely rendszeresen jelentéseket tesz közzé a pénzmosás szempontjából gyanúsként rögzített tranzakciók alakulásáról. 2005-2009 között a PEII 235 esetben jelzett olyan tranzakciót a jogalkalmazó hatóságok felé, amelyben a pénzmosás gyanúja vélelmezhető volt (egyetlen esetben sem merült ugyanakkor fel a terrorizmus finanszírozásának gyanúja). A gyanúra okot adó esetek éves száma 6 és 88 között ingadozott. Bár módszertani változások miatt a 2010 előtti

⁸ A Heti Válasz oknyomozó cikke Csomádot és Újlengyelt említi mint az adózás alóli kibújás szempontjából különösen vonzó településeket. "Magyarország mint rejtett offshore-célpont". Heti Válasz, 2012 december 20.

és utáni adatok nem hasonlíthatók közvetlenül össze (a 2010-2012 közötti adatok a pénzügyi és nem-pénzügyi szolgáltatók bejelentéseinek önbevallására épülnek), a PEII adatai arra utalnak, hogy 2009 óta Magyarországon a pénzmosással kapcsolatos esetek száma növekvőben van.

4. Az adófizetés és a tényleges tulajdonlás átláthatósága

A magyar vállalkozásokkal kapcsolatos alapadatok bizonyos köre nyilvánosan és ingyenesen elérhető a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium szervezeti egységeként működő Céginformációs és az Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat honlapjáról⁹. A hivatalos magyar cégregisztrációs adatokat az illetékes cégbírók adják, ezek szolgálnak a minden hét első napján frissített cégregiszter alapjául is. **Az elektronikus cégregiszterben ingyenesen hozzáférhető adatok köre ugyanakkor meglehetősen korlátozott** (a nem-elektronikus, fizikailag tehát korlátozott hozzáférésű, illetve nem ingyenesen elérhető adatok köre lényegesen tágabb). Ez praktikusán azt jelenti, hogy többek között az éves nyereségadatok, valamint a vállalatok adófizetésére vonatkozó adatok hozzáférhetősége nem feltétlenül biztosított. Hasonló kritika fogalmazható meg a tulajdonosi státusszal (végső tulajdonos személyek, illetve részvényesek) kapcsolatban is.

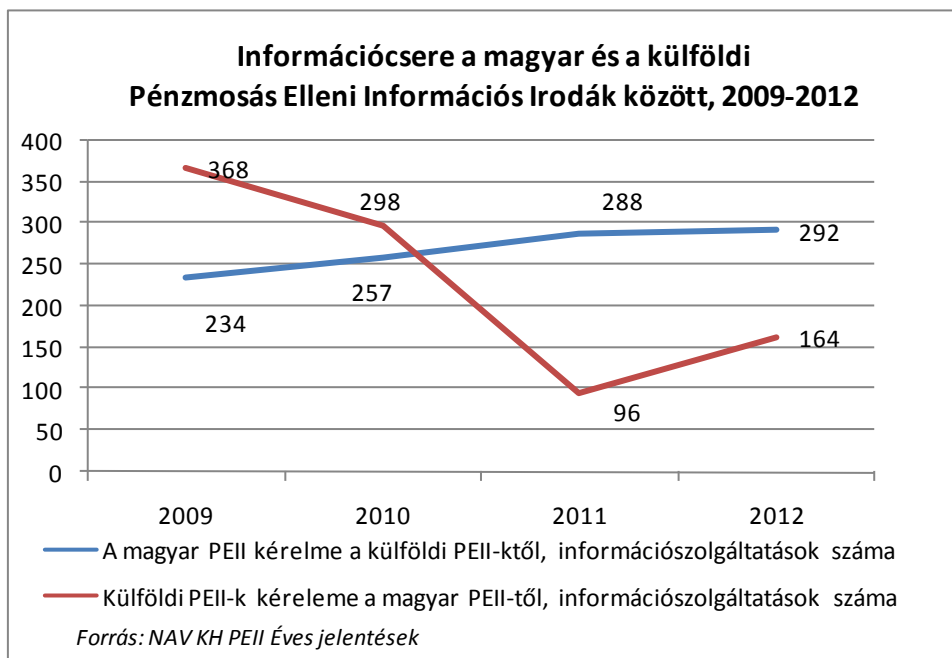
A tényleges tulajdonlást illetően alapvető probléma, hogy Magyarország a cégek tulajdonosai esetében nem közöl részletes bontást a cégregiszterben, amely az éves vállalati mérlegeket sem tartalmazza. További probléma, hogy **a nemzetközi tranzakciókat bonyolító vállalkozásoktól Magyarország nem követeli meg az országról országra történő pénzügyi jelentést (country-by-country financial reporting).**

A PEII jelentéseiből¹⁰ elérhetők bizonyos információk a Magyarországra vonatkozó, adózással kapcsolatos és gyanúra okot adó nemzetközi pénzmozgásokról. Miközben a magyar PEII számára megfogalmazott külföldi társszervezetektől érkező megkeresések száma folyamatos emelkedést mutat, a magyar PEII külföldi társszervezetek számára megfogalmazott megkeresései csökkentek 2009 és 2011 között, de emelkedtek a múlt évben. A nemzetközi együttműködés a rendelkezésre álló információk fényében rendszeresnek látszik. Magyarország a Tax Justice Network jelentése szerint is megfelelően kooperál más államok hatóságaival a pénzmosás és a

⁹ Lásd: <http://www.e-cegjegyzek.hu>

¹⁰ Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala, Pénzmosás Elleni Információs Iroda: Éves jelentések, 2009-2012.

kapcsolódó egyéb bűnesetek elleni fellépésben. Arról viszont nincs pontosabb információnk, hogy ez az együttműködés pontosan mely országokkal kapcsolatban valósul meg; így azt sem tudjuk, hogy az információcsere kiterjed-e a fejlődő országokra.



5. Az EU-szabályozás és a globális szabályozás támogatása

A témakörben Magyarország regulációs szerepvállalásával kapcsolatban – mind az EU-szabályozást, mind a globális szabályozást illetően – célszerű leszögezni, hogy Magyarország relatív szerepe a nemzetközi fejlesztési együttműködésben viszonylag mérsékelt a fejlettebb nyugat-európai EU-tagállamokhoz képest. Ezzel is magyarázható, hogy a nemzetközi fejlesztéssel kapcsolatosan az adózási szolidaritás is hiányzik a magyar közbeszédből. Magyarország ugyanakkor tipikusan támogatja a témában benyújtott európai kezdeményezéseket, és jellemzően a kritikus területeken sem mutat elzárkózást.

Az Európa Tanács Pénzmosás Elleni Bizottsága, a MONEYVAL ajánlásainak alapvetően megfelelő PME/TFM törvény ideit elfogadását 2011-től egy kormányzati akcióterv készítette elő. Figyelemre méltó, hogy ennek keretében az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) „A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása magyarországi kockázatának értékelése” címmel kutatási jelentést, ún. nemzeti kockázatelemzést is készített, amelyet megvitatandó a Magyar

Jog- és Államtudományi Társaság (MJÁT) Bűnügyi Tudományok Szakmai Tagozata „Pénzmosás a gyakorlatban” címmel szakmai konferenciát is rendezett.¹¹

Magyarország a globális szabályozás szempontjából is előrelépett a közelmúltban. Az OECD Globális Fóruma az „Adózás céljából megvalósítandó átláthatóság és információcsere érdekében” (GFT) szintén úgy értékeli, hogy a pénzmosás elleni magyar szabályozás számottevően javult a közelmúltban, és közeledett a nemzetközi egyezményekben megfogalmazott normákhoz, illetve irányelvekhez. Ebben az értékelésben is megfogalmazódik viszont a kritika: továbbra is gondok mutatkoznak **a tulajdonosi információk hozzáférhetőségének** kérdésében, különösen a Magyarországon bejegyzett külföldi vállalkozásokat tekintve problematikus a tulajdonosi adatok elérhetősége (GFT 2011a:38). Ennek kapcsán rá kell azonban mutatnunk arra a magyar KKV-k és civil szereplők zöme által osztott félelemre, hogy a KKV-k és a civilek is az adminisztratív és a pénzügyi terhek további növekedésétől tartanak¹²; ezt a percepciót pedig az adatvédelmi kérdéseket övező általános bizalmatlanság tovább súlyosbítja.

A globális szabályozás magyarországi progressziójához ugyanakkor egy általánosabb aggodalom is kapcsolódik. **A globális szolidaritás, a tisztességes (fair) és transzparens gyakorlatok internalizálásához** hiányzik továbbá az a támogató háttérkörnyezet (nyilvános civil és szakmapolitikai viták, illetve oktatás-képzés) amely biztosíthatja a progresszív szabályozási változások tartósságát. Mindez nehézségeket okozhat az implementáció folyamatában, illetve a mindennapi jogalkalmazásban.

6. Hivatalos fejlesztési támogatás, tőkekiáramlás és adózás alóli kibújás

Magyarország nemzetközi fejlesztési politikai stratégiája jelenleg változóban, revízió alatt van. A civil szervezetek számára megküldött előzetes stratégiai anyagok **nem tesznek említést a nemzetközi fejlesztésben az adózással kapcsolatos tőkeáramlás elleni küzdelem integrált**

¹¹ 2013. március 5-én, lásd: <http://mjat.hu/aktualis/421-beszamolo-a-penzmosas-a-gyakorlatban-cimu-szakmai-konferenciarol>. Magáról a kutatási jelentésről ugyanakkor csak egy rövid összefoglaló érhető el az NGM honlapján: <http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/ado-es-penzugyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/penzmosas-elleni-kuzdelem>

¹² Megjegyzendő, hogy cégadminisztrációs célból a magyarországi cégek már ma is minden évben fizetnek közzétételi díjat, miközben, ahogy azt fentebb már említettük, a cégszolgálatokhoz történő ingyenes elektronikus hozzáférés korlátozott.

támogatásáról. Az előzetes stratégiai anyagok nem tartalmaznak irányelveket arról sem, hogy a nemzetközi fejlesztési projektek implementációja során a pénzügyi titkossággal kapcsolatos szempontokat hogyan célszerű a joghatóságoknak kezelni. Nincsenek nyomai annak sem, hogy a résztvevő magánvállalkozásoknak eleget kellene tenniük az országról országra történő pénzügyi jelentés kötelezettségének. Jelenleg ugyanakkor ezek a kérdések Magyarországon jórészt csupán teoretikusak: a magyar magánvállalkozások csekély mérete és nemzetközi fejlesztésben történő igen szerény szerepvállalása következtében (lásd: Bartha 2013a jelzett probléma empirikus relevanciája rövid- és középtávon mérsékelt).

7. Az információkhoz történő hozzáférés

A magyar államigazgatási szervek képviselői jellemzően a formális okokból már elkészített és nyilvánosan elérhető (információtartalmukban viszont korlátos) anyagokat biztosítják a civil érdeklődőknek, bilaterális személyes beszélgetésekre inkább, nyilvános vitára viszont kevésbé nyitottak. Az információk összegyűjtésében ugyanakkor támaszkodni tudunk oknyomozó újságírók, illetve akadémiai szférában dolgozó kutatók segítségére.

8. Összegzés és ajánlások

A magyar szakpolitikai környezetre még mindig erősen rányomják bélyegüket a közelmúlt negatív gazdasági folyamatai; a fiskális kiigazítások többszöri hulláma után Magyarország növekedési potenciálja szerény, a helyi üzleti környezet pedig bizonytalanságokkal terhes. A magyar ODA/GNI arány ugyan elmarad attól, amit Magyarország 2004-ben, EU-csatlakozásakor vállalt, de fokozatosan nőtt a legutóbbi időkig.

Az offshore paradicsomok, az illegális tőkeáramlás és az adózás alóli kibújás kérdéskörében jó ideje szenvedélyes politikai viták zajlanak, de ezekből a vitákból teljességgel hiányzik a fejlődő országok iránti szolidaritás motívuma. Eközben zavarbaejtő, hogy kisebb helyi offshore bázisok is kialakulóban vannak Magyarországon.

Magyarország beépítette az EU szervezeteinek fő ajánlásait az új PME/TFM törvénybe, ennek elismeréseként a MONEYVAL 2013 őszi 42. plenáris találkozásán Magyarországot levették a pénzmosás elleni szabályozás ügyében kiemelt beszámolóra kötelezett országok listájáról, és lényeges előrelépést mutatott az EU-, illetve a globális szabályozás tekintetében is. Ezzel együtt

a közelmúlt eredményeinek konszolidálása érdekében Magyarországnak még jelentős tennivalói vannak, PME/TFM törvénye mellé be kellene építenie szabályozásába az adózás és a tulajdonlás átláthatóságának hiányzó irányelveit is.

Konkrét ajánlásaink: (1) ingyenesen biztosítani kell a nyilvános elektronikus cégregiszterben a részletes tulajdonlási adatokhoz történő hozzáférést; (2) meg kell követelni az országról országra történő jelentéstételt a határokon átnyúlóan működő vállalkozásoktól; (3) biztosítani kell, hogy a témakörben a kormányzat által megrendelt szakértői tanulmányok és szakpolitikai kockázatértékelések, illetve elemzések eredményei eljussanak a nyilvánossághoz, a civil szervezetekhez és a magángazdasági szereplőkhöz; (4) a magyar NEFE-stratégiába integrálni kell az illegális tőkeáramlás és az adózás alóli kibújás elleni küzdelem elvét; (5) támogató környezetet kell kialakítani a jövőbeli progresszív szabályozási változásokhoz – oktatási, képzési programok, illetve a globális szolidaritáshoz kapcsolódó folyamatok nemzetközi kutatási eredményeinek rendszeres közzététele révén.

Akronímák és egyéb rövidítések jegyzéke

ÁFA általános forgalmi adó

EC Európai Bizottság (European Commission)

EU Európai Unió

EU-12 Az Európai Unió 2004-ben, illetve 2007-ben csatlakozott 12 új tagállama

EU-27 the 27 member states of the EU (before Croatia's accession)

FATF Financial Action Task Force

FSI Financial Secrecy Index

GDP Gross Domestic Product

GFT Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes

GNI Gross National Income

HIPA helyi iparüzési adó

HUF Hungarian Forint (average rate in the first half of 2013 €1 = HUF296)

IMF International Monetary Fund

KIM Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium

KSH Központi Statisztikai Hivatal

KüM Külügyminisztérium

LMP Lehet Más a Politika

MNB Magyar Nemzeti Bank

MONEYVAL Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (az Európa Tanács Pénzmosás Elleni Bizottsága)

NAV Nemzeti Adó- és Vámhivatal

NAV KH Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala

NEFE nemzetközi fejlesztés

NEFE-stratégia nemzetközi fejlesztési politikai stratégia

NFÜ Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

NGM Nemzetgazdasági Minisztérium

ODA hivatalos fejlesztési támogatás (Official Development Assistance)

OECD Organisation for Economic Co-operation and Development

OKRI Országos Kriminológiai Intézet

PEII Pénzmosás Elleni Információs Iroda

PME/TFM törvény törvényt a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról

PSZÁF Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete

SzJA személyi jövedelemadó

TI Transparency International

TJN Tax Justice Network

UN United Nations

Ábrák és táblázatok jegyzéke

Reál GDP-növekedés Magyarországon és az EU többi új tagállamának átlagában, 2007-2015, (változás %-ban az előző évhez képest)

Államháztartási egyenleg és bruttó államadósság Magyarországon, 2007-2012 (a GDP %-ában)

Az adóbevételek szerkezete Magyarországon, 2011

Magyarország ODA-hozzájárulása, 2004-2011

A 15 legnépszerűbb adóparadicsom a magyarországi vállalkozások körében (2013 április)

Információcsere a magyar és a külföldi Pénzmosás Elleni Információs Irodák között, 2009-2012

Fontosabb látogatott weboldalak

Nemzetközi források

Eurostat <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

Financial Action Task Force (FATF) <http://www.fatf-gafi.org/>

Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes
www.oecd.org/tax/transparency

International Monetary Fund (IMF) <http://www.imf.org>

OECD <http://www.oecd.org/>

Tax Justice Network <http://www.taxjustice.net>

Transparency International Hungary www.transparency.hu

Magyar kormányzati források és közintézmények oldalai

Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM) <http://www.kormany.hu/hu/kozigazgatasi-es-igazsagugyi-miniszterium>

Központi Statisztikai Hivatal (KSH) <http://www.ksh.hu/>

Külügyminisztérium (KüM) <http://www.kormany.hu/hu/kulugyminiszterium>

Magyar Nemzeti Bank (MNB) <http://www.mnb.hu/>

Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) <http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium>

Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) <http://www.nav.gov.hu/>

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) <http://www.nfu.hu/>

Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) <http://www.okri.hu/>

Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF, a korábban független szervezet 2013. október 1-jével beolvadt a Magyar Nemzeti Bankba) <https://felugyelet.mnb.hu/>

Akadémiai, üzleti és civil források oldalai

„az én pénzem” www.azenpenzem.hu

Bisnode Magyarország Kft. (Bisnode Hungary) <http://www.bisnode.hu/>

BloChamps Capital Kft. www.blochamps.hu

Center for Policy Studies, Central European University <https://cps.ceu.hu/>

K-Monitor <http://k-monitor.hu/adatbazis/cimkek/offshore>

Magyar Jog- és Államtudományi Társaság (MJÁT) <http://mjat.hu/>

Médiaforrások (oknyomozó újságírói oldalak)

atlatszo.hu <http://atlatszo.hu/>

Figyelo.hu (Figyelő on-line) <http://figyelo.hu>

HetiVálasz.hu <http://hetivalasz.hu/>

hvg.hu <http://hvg.hu/>

The International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ) <http://www.icij.org/>

Hivatkozások

Bartha A. (2013): *The Role of the Hungarian Private Sector in the Development Assistance*. Budapest: Center for Policy Studies, Central European University. Letölthető: https://cps.ceu.hu/sites/default/files/field_attachment/page/node-35371/policypapercpsbarthapsfinalapril2013.pdf

Bisnode Hungary (2013): *Semmi sem vet gátat az offshore-nak*. Letölthető: <http://www.bisnode.hu/hir/39>

Council of Europe (2010): *Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism. Hungary. Report on Fourth Assessment Visit*. MONEYVAL, (2010)26, 30 September 2010.

Strasbourg: European Committee on Crime Problems (CDPC)/ Committee of Experts on the Evaluation of Antimoney Laundering Measures and the Financing of Terrorism

European Commission (2013): Hungary: Improving external balances amidst a lacklustre economic performance. In: *European Economic Forecast, Spring 2013. European Economy 2/2013*. Economic and Financial Affairs, ISBN 978-92-79-28534-9. Letölthető: http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2013_spring_forecast_en.htm pp 72-73.

Eurostat (2013): *Taxation trends in the European Union – Data for the EU Member States, Iceland and Norway*. ISBN 978-92-79-28852-4. Luxembourg: Publications Office of the European Union

Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes (2011a): *Hungary. Peer Review Report, Phase 1, Legal and Regulatory Framework*. Paris: OECD. Letölthető: <http://www.eoi-tax.org/jurisdictions/HU#peerreview>

Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes (2011b): *Tax Transparency 2011: Report on Progress*. Paris: OECD

Henry, James S. (2012): *The Price of Offshore Revisited*. Appendix 3 – Key Charts. Tax Justice Network. Letölthető: <http://taxjustice.blogspot.ch/2012/07/the-price-of-offshore-revisited-and.html>

International Monetary Fund (2008): *Offshore Financial Centers. A Report on the Assessment Program and Proposal for Integration with the Financial Sector Assessment Program*. Letölthető: <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2008/050808.pdf>

Leiszen M. (2013): *'Aid for Trade' or 'Aid to Trade' Hungarian Trade Relations and International Development*. Budapest: Center for Policy Studies, Central European University. Letölthető: https://cps.ceu.hu/sites/default/files/field_attachment/page/node-35371/policy-papercpsleiszenaid4tradefinalapril2013.pdf

Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala, Pénzmosás Elleni Információs Iroda: *Éves jelentés, 2009*. Letölthető: http://www.nav.gov.hu/nav/penzmosas/eves_jelentes

Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala, Pénzmosás Elleni Információs Iroda: *Éves jelentés, 2010*. Letölthető: http://www.nav.gov.hu/nav/penzmosas/eves_jelentes

Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala, Pénzmosás Elleni Információs Iroda: *Éves jelentés, 2011*. Letölthető: http://www.nav.gov.hu/nav/penzmosas/eves_jelentes

Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Hivatala, Pénzmosás Elleni Információs Iroda: *Éves jelentés, 2012*. Letölthető: http://www.nav.gov.hu/nav/penzmosas/eves_jelentes

OECD (2000): *Towards Global Tax Co-operation. Progress in Identifying and Eliminating Harmful Tax Practices*. Report to the 2000 Ministerial Council Meeting and Recommendations by the Committee on Fiscal Affairs. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development

OECD (2012): *The Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes*. Information Brief. Paris: OECD Centre for Tax Policy and Administration

OKRI (2013): A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása magyarországi kockázatának értékelése – tájékoztató kutatási jelentésről Budapest: Nemzetgazdasági Minisztérium. Letölthető: <http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/ado-es-penzugyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/penzmosas-elleni-kuzdelem>

PSZÁF (2013): *Éves jelentés, 2012*. 2013. május, Budapest

Tax Justice Network (2012): *Financial Secrecy Index, 2011*. Letölthető: <http://www.financialsecrecyindex.com/2011results.html>

Várhegyi É. (2012): A magyar bankszektor szabályozása és versenyhelyezete a válságban. In Valentiny P., Kiss F. L. és Nagy Cs. I. (szerk.): *Verseny és szabályozás, 2011*. MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest, pp. 210-238. Letölthető: <http://econ.core.hu/file/download/vesz2011/bankszektor.pdf>

Készítette: Bartha Attila, MTA TK/CEU CPS

További információ: Bördös Éva, DemNet Alapítvány www.demnet.org, bordos.eva@demnet.org.hu